

หากมหาวิทยาลัยออกระเบียบภายใน ไม่คืนเงินค่าลงทะเบียนเรียน ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น จะทำได้หรือไม่ ?

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.259/2562

ข้อเท็จจริง

มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ออกกฎระเบียบภายใน โดยมีใจความว่า ให้ผู้มีสิทธิเข้าศึกษาต่อ จะต้องโอนเงินลงทะเบียนเรียน เพื่อขึ้นทะเบียนเป็นนิสิต หากพ้นกำหนดจะถือว่าสละสิทธิ จะไม่คืนเงินค่าลงทะเบียนเรียน ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น ต่อมาผู้มีสิทธิเข้าศึกษาต่อ ได้ลงทะเบียนเรียนและชำระเงินค่าลงทะเบียนไปแล้ว แต่ไม่สามารถเข้าเรียนต่อได้ โดยไม่ปรากฏว่าเป็นความผิดของผู้มีสิทธิเข้าศึกษาต่อ มหาวิทยาลัยจะอ้างระเบียบที่มหาวิทยาลัยออก ไม่ต้องคืนเงินค่าลงทะเบียนเรียน ได้หรือไม่

ข้อกฎหมาย

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 3 วรรคหนึ่ง และมาตรา 39

ศาลตัดสิน

คดีนี้ ผู้มีสิทธิเข้าศึกษาไม่สามารถดำเนินการตามเงื่อนไขของมหาวิทยาลัยได้ เนื่องจากไม่สามารถสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีได้ทันภายในกำหนดเวลา โดยไม่ได้เกิดจากความผิดของบุคคลดังกล่าว มหาวิทยาลัยจึงสมควรคืนเงินค่าลงทะเบียนเรียน การใช้ดุลพินิจของมหาวิทยาลัยจะต้องพิจารณาระหว่างการบรรลุวัตถุประสงค์ของการบริการสาธารณะกับความเสียหายที่จะเกิดแก่ประชาชน โดยการจำกัดสิทธิของประชาชนจะทำได้เท่าที่จำเป็นเท่านั้น

เมื่อการไม่คืนเงินค่าลงทะเบียนเรียน ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนอย่างมาก แต่ใน ส่วนความเสียหายของมหาวิทยาลัย ไม่ได้กระทบต่อการบริการสาธารณะด้านการศึกษา ทั้งนี้จะต้องพิจารณาประกอบกับความประมาทเลินเล่อ หรือจงใจของผู้มีสิทธิเข้าศึกษาต่อด้วย เพื่อเป็นการลดความเคร่งครัดของการใช้กฎหมายที่จำกัดสิทธิประชาชน มหาวิทยาลัยควรมีข้อกำหนด เหตุยกเว้นการจ่ายเงินค่าลงทะเบียนเรียน ซึ่งเรื่องนี้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลในด้านนิติธรรม ที่การใช้

อำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครองต้องเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายและสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ

สรุปข้อควรคิดจากนิติกร

คดีนี้ศาลตรวจสอบการใช้อำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครอง ว่าการออกคำสั่งทางปกครอง โดยกำหนดเงื่อนไขสงวนสิทธิในการไม่คืนค่าลงทะเบียนเรียน ไม่ว่าจะกรณีใดๆ เป็นการใช้อำนาจดุลพินิจโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะขัดกับหลักการพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ ตามหลักความได้สัดส่วน ซึ่งหลักนี้มีหลักการย่อยอีก 3 ประการ คือ

1. หลักสัมฤทธิ์ผล กล่าวคือ การออกคำสั่งทางปกครองต้องกระทำเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของกฎหมายที่ให้อำนาจออกคำสั่งนั้นเท่านั้น
2. หลักความจำเป็น กล่าวคือ จำเป็นต้องกระทำหากไม่กระทำ คำสั่งจะไม่บรรลุผลตามกฎหมาย และ
3. หลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ กล่าวคือ ต้องเปรียบเทียบระหว่างประโยชน์มหาชน กับความเสียหายของเอกชน ว่าอย่าใดมากกว่ากัน ถ้าเอกชนเสียหายมากกว่าการกระทำนั้นก็

ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

คดีนี้เกิดความเสียหายต่อเอกชนมากกว่า มหาวิทยาลัยจึงต้องคืนเงินค่าลงทะเบียนให้แก่ผู้ฟ้องคดี

ดังนั้นมหาวิทยาลัยใดจะออกกฎ หรือคำสั่งทางปกครอง ที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของนักศึกษาหรือประชาชน ก็ต้องคำนึงถึงการใช้อำนาจดุลพินิจตามหลักความได้สัดส่วน อันเป็นหลักการพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญด้วยเสมอ ทั้งควรมีการเปิดช่องให้พิจารณาเป็นอย่างอื่นตามความยุติธรรมเป็นกรณีๆ ก็จะไม่ขัดกับหลักดังกล่าว